Timişoara, 1895. Anul II. Nr. 240. Luni în 30 Octobre (11 Novembre).

DREPTATEA

Apare în fie-care di de lucru la amiadi.

Preţul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci). — Numeri singuratici 5 cr. — Tacsa de inserţiuni: 1 cm. □ 1 cr., plus 30 cr. timbru. — Toate abonamentele şi tacsele se plătesc în Timişoara.

Redactor responsabil: Adrian P. Deseanu.

Redacţiunea şi Administraţiunea: Timişoara, cetate, strada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse), Nr. 41.
Telefon (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4.

Ungaro-Austria.

Timişoara, 11 Novembre n.

Vědêndu-se pe şea deţinătorii puterei de stat ai ţerii noastre dau mereu din pinteni şi merg tot înainte, urcă tot mereu în sus: la putere, la vadă, la influinţă politică-diplomatică, la »Tonangeber«-i în Monarchiă.

Şi le succede de minune.

Cam la anul 1866, când pertractările cu Austria pentru încheiarea pactului dualistic erau în toiul lor, o mare parte a lumei politice susţineă, că tot Austria va avê sě dicidă în toate afacerile politice-diplomatice ale Monarchiei, ear' Ungaria cu întreg parlamentul şi guvernul sěu va avê sě fie o codiţă, care nu va avê de cât sě dee din cap la toate câte se vor pretinde din Viena şi sě voteze cu »igen«.

Însuşi contele *Andrássy*, când unii şi alţii îl faceau atent la astea, nu tăinuiă ideia fundamentală a convingerii sale politice şi diplomatice, care mergeă într'acolo: da, vom fi codiţă faţă de Viena şi faţă de Berlin, dar' în schimb pentru asta vom avê mână liberă a casă, în ţeara noastră şi faţă de naţionalităţile nemaghiare. Ací ne vom întări şi vom dispune de toate după placul şi după dragă voia noastră.

Esperinţele de adi ne dovedesc însě un resultat mult mai mare şi, la tot casul, mult mai îmbucurătoriu pentru puternicii dilei, de cât îl prevedeă şi aşteptá însuşi Andrássy. Casul cu Agliardi — Taaffe, în care cest din urmă trebuì sě »sară« din fotoliul sěu, apoi neaprobarea lui Lueger de primariu al capitalei şi reşedinţei imperiale-austriace, în fine multe alte evenimente de asemenea natură, pre cari nu le înşirăm ací, dovedesc până la evidenţă, că centrul de gravitaţiune al Monarchiei dualistice este Budapesta, şi nu Viena. Chiar şi cestiuni ce privesc armata, încă depind de la Budapesta.

Şi nime altul de cât dl Bánffy — »Bánffy-paşa« de odinioară, — este cel destinat de Provedinţă, ca de sus din înnălţime sě poată arětá această măreaţă izbândă patriotică compatrioţilor sěi. Nime altul, de cât acest norocos *diplomat*, n'are mai mult motiv pentru de a propune adi-mâne a se inarticulá în legile ţerei altă nomenclatură, mult mai potrivită cu împregiurările actuale ale monarchiei dualistice, adecă »*Ungaro*-Austria«, în loc de *Austro*-Ungaria. Da, aşa se şi cade. Destul a fost Austria în fruntea Ungariei, las' sě mai fie şi Ungaria în frunte, ear' Austria la coadă, căci aşa se cuvine, aşa merită Austria, îndeosebi Viena, care cutează a-şi arětá dinţii antisemitici.

Noi, se înţelege, nu putem avê nimic în contra, fiind-că, chiar dacă am avê ceva în contră, cine ne ia în băgare de seamă? De altă parte, combinând obiectiv, trebue sě recunoaştem că mai ales în anii din urmă Austria şi Viena îşi încuiaseră toate uşile faţă de noi, ear' urechile lor de mult erau înfundate şi surde pentru vocea noastră, deci nu perdem de cât o ilusiune goală carea pe mulţi şi foarte des îi amăgiă.

Astfeliu dar' această nouă constelaţiune pe terenul influinţei politice-diplomatice a Monarchiei noastre, di de di ese tot mai mult la iveală şi merită a fi marcată, din mai multe puncte de vedere, dintrě cari însě îndeosebi unul trebue ţinut în vedere.

Românul dice: »Nici un suiş, fără coboriş«. Firească este această dicală românească, al cărei fundament nu poate fi de cât esperinţa scoasă în chip de quintesenţă din vieaţa lumei trecětoare. Din acest principiu fundamental deducênd, numai o întrebare mai poate avê loc, care ne va interesá şi pe noi, şi aceasta e: oare suişul poate merge şi mai sus?

De cumva nu poate, atunci oare ce are sě urmeze?

Din două una: ori coborişul, ori ceeace dic psalmii: »Când dobândim lumea, atuncea — în groapă ne sělăşluim«.

România.

Intrunirea clubului conservator. [După „Timpul".] Eri (în 5 Novembre n.) s'a ţinut la clubul conservator din Bucureşti întrunirea anunţată de câteva dile.

Peste 200 de membri ai clubului au luat parte la această consfătuire, şi semn caracteristic, eri s'au înscris 40 de membri noi.

Cea mai vie însufleţire a domnit în tot timpul şedinţei, şi vědênd cineva aerul voios, încrederea absolută în şefi şi hotărîrea bărbătească a tuturor, s'ar fi credut mai lesne în prima di a sosirei la putere a unui partid, de cât în prima şedinţă după ce el s'a retras.

Dl *Lascar Catargiu* a luat cel dintâiu cuvêntul, ca sě esplice adunării motivele retragerii guvernului conservator. D-sa a arětat pentru ce guvernul presidat de d-sa credùse disolvarea Camerei indispensabilă, atât pentru că sesiunea normală parlamentară se rupeă în două, cât şi pentru că retragerea liberalilor din Parlament ne siliă la două rênduri de alegeri, una pentru ca sě se ocupe locurile lor şi cealaltă peste câteva dile pentru reînoirea Camerei. Dl Catargiu a spus că pentru aceste considerante cabinetul a cerut M. Sale Regelui disolvarea Parlamentului încă din Maiu când M. Sa a amânat hotărîrea sa până în Septembre. În Septembre guvernul a reînoit cererea şi în refusul M. Sale guvernul înţelegênd că este credinţa Coroanei că este bine sě vie la putere partidul liberal, dl Catargiu, ca şef al partidului conservator, care nici o dată n'a înţeles sě guverneze fără deplina încredere a M. Sale Regelui, a presentat demisia cabinetului.

Acum d. Catargiu face apel la toţi, ca sě lupte în viitoarele alegeri, şi roagă adunarea sě aleagă un comitet electoral care sě ajute sforţările tuturor pentru reuşita candidaţilor conservatori.

D. *Nic. Rakoviţă* a spus că micile nemulţumiri, cari au putut sě fie în trecut, trebue sě înceteze şi toţi sě-şi dee mâna şi sě lupte, pentru că este absolută nevoe pentru ţeară, ca sě aibă un puternic partid conservator.

D. General *G. Manu* a spus că reţine cu bucurie partea generoasă din apelul d-lui Racoviţă.

D. *Al. Lahovari* a resumat frumoasa activitate a guvernului conservator, spunênd că faţă de o operă aşa de măreaţă greşelele, dacă au fost, dispar.

A vorbit apoi de conducerea înţeleaptă şi modernă a şcoalei române de către fostul ministru al instrucţiei publice şi, trecênd *la politica*

Foişoara „Dreptăţii".

Dintele.

— De *Mark Twain*. —

Dl Potts aveă cumplite dureri de dinţi, şi când nu mai eră în stare sě le suporte, cu o eroică decisiune s'a dus la medicul dentist, ca sě-i ajute.

Medicul, care aveă o mulţime de pacienţi, nu puteă sě resbiască singur cu scoaterea dinţilor, deci făcùse ce făcùse şi inventáse o maşinerie ingenioasă, un feliu de automat.

Maşineria genială a fost mânată de o locomotivă cu aburi şi constă dintr'o prăjină de construcţie complicată, care ridica în sus nişte cleşte, le deschideă, le împingeă 'nainte, le încleştă, şi în momentul acela le smulgeă îndĕrĕpt, apoi ear' le ridică în sus, la urmă prin ajutoriul maşineriei ear' le descleştă.

Această maşinerie grandioasă voiă dr. Slugg sě o aplice la procsimul pacient, şi spre nenorocire soartea nimerì tocmai pe Dl Potts. La ordinaţiunea medicului, care se retrase la o parte, Dl Potts fără oare-care suspect se puse pe scaun şi căscáse gura . . . . . În momentul acela începù se murmăiească şi se vîjăie ceva prin odaie — un ce lungăreţ; asemenea unei mâni uscate, un instrument diabolic se întinde înainte şi poc! . . . . Deodată Potts simţeşte că cineva 'i înhaţă falca, îl ridică de pe scaun, îl învêrteşte în aier, îl lipeşte de păreţi, îl aruncă la pământ, de două trei-ori îl trânteşte la dreapta şi apoi la stânga, îl isbeşte de păreţi de 'i pocnesc oasele, apoi în sus, apoi în jos cu bietul Potts, în cât ce sě vedi, sparge cu capul o icoană a medicului, cu picioarele oglinda mare întărită de păreţi, se acaţă de policandru şi cade cu el cu tot pe instrumentele ascuţite ale medicului, cari zăceau pe masă. Mort de jumětate zace, până ce vin şi 'l bandagează, îl duc a casă, unde abia după trei oare şi-a venit în ori cu oasele sale sdrobite, buiguit de cap, — tot-odată cu o durere de dinţi nespusă, căci maşineria dracului i-a smuls trei dinţi — sănĕtoşi.

După 2—3 dile Pots n'a mai putut suferi, s'a decis deci, ca el singur sě-şi scoată dintele. Înţelese, că modul cel mai potrivit, mai repede şi fără dureri ar fi următoriul: Sě legi de dinte o sfoară, aceasta de un glonţ şi cu cel din urmă sě umpli puşca şi — bumm! Cu glonţul împreună şi dintele sboară. Lucrul acesta i-s'a părut practic, s'a şi decis fără amânare, ca sě'l pună în pracsă.

A luat o sfoară. Un capět la legat de dinte celalalt de glonţ, cu ăst din urmă a umplut puşca şi s'a pus la fereastră. Dar' puşca nu s'a slobodit. Causa a fost dl Potts, care stětea pe gânduri, că sě o facă ori ba, de oare-ce durerea îi încetáse poate sub influinţa miraculoasă. A aşteptat 1, 2, 10 minute, dar' durerea nu s'a mai reîntors.

Acum cugetă în sine: aşadar' desleg sfoara. În momentul acela însě . . . bumm! . . . puşca s'a slobodit şi cu detunatura deodată şi dintele bolnav sboară din gura dlui Potts cu o repediune de 50 mile pe secundă, dl Potts urlând şi răcnind cuprins de nişte sgârciuri convulsive se sbăteă pe pământ până ce dna Potts sosì şi trezì pe bărbatul sěu astfeliu, în cât acesta sdrobit ca vai de el fù în stare sě se pună la fereastră şi sě respire aer proaspet.

Înţepenit priviă înaintea sa . . . şi ce vedù?

— Ce s'a întêmplat? întreabă dl Potts spăriat.

— Un câne a omorit pe dl Dingus.

— Pe dl Dingus?

Aceasta a fost o veste interesantă şi dl Potts, care îşi venise în ori, ar fi voit sě ştie detaiurile.

Şi-a luat deci pălăria şi a plecat la Koroner.

Tocmai când ajunsese acolo, vulneratul îşi venì în ori şi începù sě vorbiască:

— Eram tocmai într'un pom şi culegeam mere, când deodată s'audi o detunatură şi eu, lovit în picior, am cădut la pământ. De unde a venit puşcătura, nu ştiu, dar' nici nu pot presupune, că cine mă fi asasinul.

Doctorul s'a pus sě cerceteze rana şi mai întâiu ce a aflat? — O sfoară, care eră legată de un plumb. Trăgênd medicul de sfoară simţiă o resistinţă tare, pre când bolnavul răcniă de păreă, că l'ar fi belit cineva. Din simptoamele aceste apoi medicul a coincis, că în rană se mai poate aflá ceva. S'a esprimat, că astfeliu

din afară, a arĕtat cum partidul conservator a ştiut sĕ conducă cu înţelepciune politica României în direcţia ei firească de simpatie către puterile centrale, cari doresc pacea şi neatârnarea Statelor din Orient. Graţie acestei politice, România a putut sĕ iasă fără scuse şi fără umilinţe din incidentul mult mai grav de cât s'a ştiut de public *când noi am tras cu tunul într'un vas rusesc, cu sĕ împedecăm întrarea cholerei în ţeară.* Tot cu acelaşi tact am putut sa eşim fără umilinţe şi din încurcăturile pe cari a căutat *sĕ le provoace în cestiunea Românilor de dincolo d. Sturdza, căruia am prorocit, că va debută la putere prin scuse cari îl vor umilî nu numai pe d-lui, dar' şi pe noi toţi.*

Prorocirea mea, a dis d. Lahovari, s'a realisat cu prisos. D. Sturdza a mers mai repede şi mai departe de cât îmi închipuiam chiar eu. Cu atâta se laudă partidul liberal.

A luat cuvêntul d. *G. Gr. Cantacuzino*, pre şedintele Senatului, care şi d-sa a invitat pe toţi conservatorii la o luptă energică şi a amintit ca şi d. Lahovary, că nu este un colţ în ţeară în care sĕ nu se vadă urmele binefăcĕtoare ale guvernării conservatoare.

D. *Take Ionescu* arată, că meritele guvernării conservatoare nici protivnicii când sunt sinceri, nule tăgăduesc. Toţi recunosc, că în partidul conservator este şi mai multă inteligenţă, şi mai multă ştiinţă şi mai multă cinste, şi mai multă rîvnă pentru binele obştesc.

Ceea-ce protivnicii tăgăduesc partidului conservator este activitatea în lupta politică, şi mulţi chiar vor sĕ esplice lipsa de activitate relativă a conservatorilor prin faptul că dînşii trăesc *pentru politică*, pe când liberalii trăesc *din politică*, ceea-ce este cu totul alt-ceva.

Dl *Filipescu*, chiămat de adunare, spune că nu are nimic de adăugat de cât sĕ asigure pe şefii partidului de devotamentul necondiţionat al soldaţilor. Vom merge unde veţi dice, a spus d-sa, vom face ce veţi hotărî.

După acestea s'a ales comitetul electoral.

Străinătate.

Primul eşec al cabinetului frances. (Paris, 9 Novembre.) În comisiunea budgetară ministrul-president *Bourgeois* şi ministrul de finanţe Donner au cerut sĕ se introducă în projectul de budget unele modificări, dar' comisiunea li-a respins cererea decidênd sĕ presinte camerei budgetul în tocmai cum dînsa 'l redactase.

Situaţiunea în Turcia. (Constantinopol, 9 Novembre.) Situaţiunea e foarte critică. E generală părerea, că ţeara stă în preajma unor evenimente mari. Mulţi prevĕd revoluţiune de palat; alţii erumperea unei revoluţiuni în ţeara întreagă.

(Londra, 9 Novembre.) Agenţei Reuter i-se raportează din *Constantinopol:* Diarele publică o lungă listă de decorări, toate pentru oficerii cari servesc în Armenia. Aceasta întiĕ împregiurările actuale este de mare însemnătate. De eri până adi sau arĕstat o sută armeni din cause necunoscnte. — Din *Sivas* se raportează, că prin satele armene s'au întâmplat masacruri şi jăfuiri. Ştirile sosite din Siria sunt neliniştitoare. Se spune, că *druzii s'au revoltat.* Din Damaşc se raportează, că toţi redifii corpurilor de armată 4. şi 5. sunt chiămaţi la arme.

(Paris, 9 Novembre). Agenţa Havas raportează: În Elysée s'a ţinut adi consiliu de ministri, în care ministrul *Berthelot* a comunicat conţinutul telegramelor sosite din Constantinopol. *Întrè cele şease puteri s'a ajuns la deplină înţelegere cu privire la ţinuta ce e de a se luă faţă cu evenimentele din Armenia.* Escadra din Marea-mediterană, din considerare la stările din Turcia 'şi va face în anul acesta *cu o lună mai curênd* călĕtoria levantină.

(Roma, 9 Novembre.) Anglia şi Rusia s'au decis, că dacă sultanul nu va fi în stare sĕ restabiliască ordinea în ţeara sa propriă, vor luă asupra-le datorinţa de a face ordine în toate privinţele. În privinţa modalităţilor s'au şi înţeles deja.

(Paris, 9 Novembre) *Matin* raportează, că numĕroşi oficeri englezi, cari petrec în cantonamentele de toamnă de pe malurile Bretagnei, au fost rechiămaţi urgent în Anglia.

Douĕ discursuri. (Londra, 9 Novembre,) Ducele de *Devonshire* în discursul sĕu rostit eri a dis, că fie-cine trebue sĕ fie convins, că *cestiunea orientală are sĕ devină cât de curênd acută*, de şi acum încă n'a venit la primul plan, şi fie-cine, care a urmărit cu atenţiune fasele anterioare ale cestiunei, va şti, că ce greu îi este chiar şi celui mai pacinic domnitoriu resolvarea pacinică permanentă. (Acest discurs a contribuit mult la *krachul* burselor. — Red.)

(Londra, 10 Novembre). Discursul aşteptat cu febrile temeri şi îngrijiri din partea burselor, a resunat eri. Lordul *Salisbury* a rostit în Guildhall un discurs politic de caracter hotărît pacinic. Dubitează şi dînsul în voinţa sultanului de a esecută reformele armene, dar' indigitează tot-odată la faptul, că puterile lucră *toate colectiv,* şi fiecare din ele doreşte deopotrivă susţinerea păcei europene.

Trecerea prinţului Boriş. (Sofia, 10 Novembre.) Cu privire la cestiunea trecerei prinţului la ortodoxie se mai raportează ulterior, că ministrul-president Stoilov a trebuit sĕ recurgă la cea mai energică păşire faţă cu principele Ferdinand spre a-i stoarce cunoscuta declaraţiune. Diua trecerei este ficsată definitiv pe 18/30 Ianuariu 1896. — Probabil, că vor încercă sĕ câştige pe ţarul de naş al prinţului.

Dieta de la Budapesta.

Camera deputaţilor.

— Şedinţa de la 8 Novembre n. —

Deschidêndu-se şedinţa, *Papp* Géza, referentul afacerilor cultuale, recomândă spre primire projectul de lege despre liberul esercitiu religionar cu modificările casei magnaţilor.

Veszter Imre, referentul afacerilor justiţiare se alipeşte propunerii antevorbitoriului.

Deputatul *Kovács* Albert vorbeşte contra ireligiosităţei. Celelalte puncte ale projectului le primeşte,

Contele *Csáky* Albin recomândă spre primire projectul modificat, căci modificările nu le consideră de esenţiale.

Deputatul *Vajay* nu se alătură propunerilor comisiunilor. Dice, că el e tot de aceeaşi părere acuma, de care eră *Tisza* Kálmán, când şi-a ţinut vorbirea la Clujiu, unde a vorbit în favorul confesionalităţei.

Ministrul *Wlassics* ia în apĕrare pe *Tisza.*

Tisza Kálmán declară, că el la Clujiu n'a făcut alta, de cât atenţi pe coreligionarii sĕi, ca sĕ nu se alăture ireligiosităţei.

Kolozsváry Kiss István vorbeşte contra înmatriculării nazarenilor şi a baptiştilor. După părerea lui originea legilor politice-bisericeşti a fost, că preotul catolic s'a certat cu cel reformat asupra religiunei copilului. Nu primeşte projectul.

Hermann Otto dice, că el nimic nu primeşte ce vine de la casa magnaţilor, care nu este, de cât un spine în corpul Ungariei.

Presidentul *Szilágyi* face atent pe Hermann, că casa magnaţilor e basată pe constituţiune, prin urmare sub nici o condiţiune nu se poate timbră ca o instituţiune, care zace afară de cadrul constituţional.

Urmează desbaterile asupra budgetului.

Deputatul *Sághy* Gyula se ocupă cu budgetul din punctul de vedere financiar. De 20 ani, de când ţeara se află în mijlocul humbugurilor şi minciunilor politice, nici când n'a decădut moralminte atât de mult, ca de când se află la cârmă actualul guvern. Vorbind apoi despre liberalismul guvernului actual, demască abusurile ce în toate comitatele se comit prin alegeri forţate şi prin scurtarea alegĕtorilor în dreptul lor electoral. Continuă apoi în sensul vorbirei din şedinţa precedentă a deputatului *Horánszky* şi declară, că se alătură projectului de resoluţiune a deputatului *Horánszky.*

Şedinţa de la 9 Novembre.

Deputatul *Molnár* urgitează reforma de dare. Pretinde sistarea teritoriului comun vamal. Nu primeşte projectul.

Ministrul de interne *Perczel* Dezsö dice, că se află provocat indirecte de a vorbi deoare-ce în decursul desbaterilor budgetul s'a pertractat mai mult din punctul de vedere al politicei interne de cât al celei financiare.

Rĕspunde mai ales interpelărei lui *Szapáry* în cestiunea matriculelor de stat, a politicei bisericeşti, a listelor electorale, a projectelor garanţiale de lege, a pragmaticei de serviciu.

Caracteristic este rĕspunsul dat la punctul al patrulea din vorbirea lui Szapáry unde acesta dice: „Prin procedură cinstită a linişti şi a câştigă simpatia compatrioţilor de limbă străină". Ministrul dice, că ţinuta lui şi a guvernului faţă de naţionalităţi o regulamentează şi o prescrie articolul de lege din 1868 despre egala îndreptăţire a naţionalităţilor. Legea aceasta însĕ nu o află tocmai bună, şi dacă el ar trebuí sĕ o facă, altcum ar face-o. Dar' trebue sĕ recunoască şi se mărturisească, *că revisuirea acelor legi ar fi una din cele mai fatale greşeli.*

Cu tot dreptul îl toacă apoi în cap cu cuvintele lui proprii rostite de Szapáry la 1 Iuliu 1894, când a dis, că nime nu poate presupune despre el, că nu sunt cu deplină consideraţiune faţă de naţionalităţi. Aceasta o dovedeşte legea de naţionalitate şi aplicarea aceleia. Dice, că tot acesta este şi punctul de vedere al guvernului actual. (Drept. are. — Red. „Drept.")

Szapáry rĕspunde apoi ministrului, dicĕnd, că cele esprimate de dînsul au fost fals interpretate. Dice, că el nu a accentuat resolvarea cestiunilor proaduse, ci numai asigurarea unei posibilităţi prin care acelea cestiuni singure ar putĕ porní spre calea resolvărei.

Babó Emil impută ministrului de interne, că conducerea matriculelor a fost încredinţată notarilor, cari şi până aici erau din cale afară îngrămădiţi cu agende.

Aminteşte şi aduce esemple, că, în acele oficii sunt numiţi persoane lipsite de ori-ce cualificaţiune.

Urmează interpelările.

Polónyi Géza interpelează pe ministrul-president, pe cel de şi pe cel de justiţiă şi interne, esceptionând ordinaţiunea ministrului de rĕsboiu cu privire la căsătoriile militarilor.

Esceptionează, că în ordinaţiunea aceasta căsătoria atât a soldatului activ, cât şi a celui reservist, o face pendentă de la cultura socială, descendenţa şi împregiurările familiare ale miresei, ba ce e mai mult, pretinde chiar atestarea împregiurărilor familiare şi a zestrei. Întreabă pe ministrul de justiţie, dacă este posibil, pe basa acestei ordinaţiuni a ministrului de rĕsboiu sĕ se denege oficerilor indigeni concesiunea de căsătorie pe motiv, că căsătoria bisericească ulterioară e eschisă, d. e. întrè catolic şi jidan?

Ministrul de honvedi baronul Géza *Fejérváry* se provoacă la paragraful 61 al legii de apĕrare şi dice, că Polónyi a interpretat fals ordinaţiunea ministrului de resbel, de-oarece acolo nu este vorbă numai de oficerii activi, ci şi de aceia, cari sunt transpuşi în reservă însĕ nu şi-au terminat obligamentul de serviciu de dece ani. De altfeliu ordinaţiunea are de scop apĕrarea autorităţei şi susţinerea posiţiei sociale recerută pentru corpul oficeresc.

O grozavă larmă se escă în urma declaraţiunei ministrului, că sĕ-i fie luat la cunoştinţă rĕspunsul dat. Deputaţii independişti au început sĕ bată băncile cu chei, cuţite şi ce aveau la îndemână, ear' din toiul diabolic se audia cête o voce strigând: „Acesta nu e rĕspuns!" Aceasta e o nemodestie."

---

de cas e fără părechiă în istoria ştiinţei medicale, şi că el va raportă casul acadamiei de ştiinţă.

Înainte de toate — se înţelege — ar fi trebuit sĕ delăture sfoara. Spre scopul acesta d-nul Dingus a fost narcotisat şi medicul cu o tăetură mare 'i-a lărgit rana.

În decursul operaţiunei pe Dl. Pots începù sĕ simtă nişte grozave dureri în stomach şi voiă tocmai sĕ plece a casă, când medicul surprins esclamă:

„Ceva ne mai pomenit; o măsea în piciorul bolnavului."

Treaba a devenit din ce în ce mai complicată. Dintele nu l'a putut folosi nimenea ca glonţ, căci s'ar fi sfărmat; Dingus încă nu l'a putut înghiţi, cum a ajuns atunci în picior? Şi încă legat de capĕtul sfoarei şi tot-odată lângă plumb, din rană însĕ ai fi putut coincide la vie a vătĕmare internă. — „Cas neîntrecut", îşi dicea medicul.

Plumbul, dintele, sfoara, oare din ceriu sĕ fi cădut? . . . Dar' D-tale D-le Potts ce-ţi lipseşte? Te simţeşti rĕu? Uită 'ţi curge sânge!

— Mie — mie — mie 'mi curge sânge le?

— Da, da, din gură.

— Nu mi-e nimic. Cu puţin mai 'nainte mi-am scos un dinte.

— Aşa? dar' cine ţi-l'a scos?

— Eu . . . eu, mărturisesc toate. Eu singur l'am puşcat din gură afară.

— Cum . . . l'ai puşcat din gură afară?

— Da.

Potts a trebuit sĕ istorisiască toate cele întêmplate. A fost apoi acusat pentru încercare de omor; ear' Dingus, care încă eră informat despre cele întêmplate, s'a jurat, că dacă se va sculă — 'i va scoate Dlui Potts toţi dinţii din gură.

Cei presenţi la pertractare voiau numai de cât sĕ steargă de pe faţa pămêntului pe acest asasin infam.

Judele investigătoriu de abia putù sĕ liniştiască spiritele. A ordonat deci evacuarea salei şi la urmă remânênd cu Dl Potts s'a apropiat de el şi îi dise:

— D-ta eşti un pezevenchiu infam! m'ai priceput?!

— Aşa este, Dle Magian, rĕspunse Potts amărît. Dar' eu nu ştiam, că puşca se sloboade, cu atât mai puţin ştiam, că Dl Dingus şede în pom.

— Bazaconie! De aceasta nici vorbă. Dar' când voeşti sĕ puşci pe cineva, atunci ori îl puşci cum se cade ori îl dai dracului. Eu n'aşi fi avut atâtea neplăceri cu D'Ta şi spesele procesului erau mai minimale. Toată treaba e o mojicie.

— Dle Potts, aceste toate sĕ ţi-le însemni pentru viitoriu.

Dl Potts fiind total frânt şi-a recunoscut greşeala, ear' Dl Magian cam mişcat se apropie de dînsul şi bătêndu-l pe umeri 'i dise:

— Toată treaba nu-'ţi causeze spargere de cap. Du-te acasă şi caută, ca altă-dată sĕ o isprăveşti mai bine.

Bánffy nu află de ilegalitate, că la ordinațiunea din cestiune ministrul comun de rĕsbel Krieghammer s'a subsemnat ca general de cavalerie. Rĕspunsul dat de ministrul de honvedi este punctul de vedere al cabinetului, cu atât mai vêrtos, *că regulamentul a fost desbătut în consiliul ministerial* și și cabinetul nu află de contrare legilor dispozițiunile respective.

Polónyi declară, că nu ia la cunoștință rĕspunsul dat de Bánffy.

Ministrul de justiție *Erdély* declară, că sosind abia la finea interpelărei, nu o cunoaște, prin urmare nu poate rĕspunde aceleia, *dacă însĕ se va estradá, va rĕspunde dînsul special lui Polónyi.*

Péchy Tamás află de imposibilă deliberarea, de oare-ce vorbirea lui Fejérváry n'a fost rĕspuns, ear' Bánffy n'a rĕspuns în meritul cestiunei.

Deputatul *Drakulics* Pál declară, că ministrul de justiție l'a făcut pe Bánffy de minciună.

Ivánka Oszkár: „Rușine! Un astfeliu de cabinet!!

Ugron Zoltán: „Scandal! Nici ăsta nici celalalt nu știe de ce e vorba.“ (Larmă continuă. „Le trebue dat drumul! Cabinet scandalos, fără cap! Abdiceți, vai de voi!“ etc.)

Contele *Apponyi* crede, că Bánffy n'a putut rĕspunde fără autorisațiunea celoralalți ministri, cu atât mai vêrtos, că nu a avut de la dînșii nici o autorisație și afară de aceea ministrul *Erdély* a declarat, că va rĕspunde separat. După părerea lui rĕspunsul ministrului-president este de a se consideră numai ca și un rĕspuns provisoric.

Presidentul camerei voiește sĕ pună la vot dacă ia camera la cunoștință rĕspunsul dat de Bánffy ori ba, de oare-ce însĕ i-s'a presentat o listă cu subscrierea a lor 20 deputați, cari cer amânarea votisărei pe Luni, încheiă ședința.

Din municipii.

Alegerile municipale în comitatul Timiș s'au început în *Vinerea* trecută; până adi ni-au sosit rapoartele:

În cercul *Sânt-Andraș* s'a ales numai un român, Ioan *Lucuța,* preot în Țerinteaz.

În cercul *Movavița* — nici un român, toți aleșii sunt domni.

În cercul *Grebenați* — nici un român, toți aleșii sunt domni.

În *Cocota* (Orczifalva) — nici un român, dar' nici dintrĕ domni nime, ci trei plugari nemți: Gașparek, Rabong și Mih. Lui.

În cercul *Lipova* 3 români: Iosif *Banu* și *Bene* Gábor (jude cerc.) și Terentiu *Opreanu.*

În cercul *Șag* (lângă Timișoara) un român: preotul Victor *Rusu* din Utvin.

În cercul *Buziaș* un român, dar' numai după naștere: Romulus *Porutz.*

În cercul *Zadorlac* numai un român: Nicolae *Eftimie* plugariu din Fenlac.

În cercul *Murani*: nici un român (Dr. Putici protopopul și P. Rotariu, candidați din partea poporului, au rĕmas în minoritate.)

În cercul *Cubin, Vinga, Detta, Nagifalva* — nici un român.

În cercul *Bavaniște*: doi sêrbi; în cercul *Recașului* nici un român, fiind că alesul Dr. *Sztura* Szilard nu e român.

Krach!

Că faimele neliniștitoare despre cele ce sunt în pregatire în orientul Europei, ce grozav efect au avut asupra speculațiunilor de bursă, asupra banului, reesă din următoriul scurt reasumat:

La bursa din *Londra* de foarte lung timp n'a mai obvenit o derută atât de generală ca în 8 Novembre, și că n'a isbucnit panica generală, e a se mulțumi faptului, că speculatorii pe *baisse* au licuidat și au preluat posițiuni mai mărișoare. Prelângă teama produsă prin discursul lordului Devonshire*) s'a mai adaugat faptul, că și din Paris au sosit știri neliniștitoare. Panica erá cu atât mai mare, cu cât Luni (adi) se începe licuidațiunea, și e temere, că aceasta nu va succede așa ușor ca regularea ultimului (ultimo). Deja se vorbește despre bancruta unei mari firme. Neliniștea e tocmai așa de mare ca în 6 Februariu 1888 după discursul lui Bismarck.

La bursa din *Viena* ceea-ce s'a întêmplat eri (9), este fără părechiă în analele bursei. Nici vorbă nu erá de afaceri în cadrele obicinuite; toți își perduseră cumpĕtul, și în edificiul bursei nu mai audiai voci omenești, ci sbierături, silindu-se fie-cine sĕ se scape cât mai curênd de efectele lui. O ideiă oare-care ne putem face despre *krachul* bursei din Viena din următoriul conspect:

Hârtiile de stat „Credit austriac“ au cădut de la 385 la 371.

Hârtiile de stat credit ungar au cădut de la 462 la 448.

*) Vedi rubrica „Străinătate“.

Banca Uniunea au cădut de la 334 la 320.

Associațiunea bancelor au cădut de la 157 la 147.

Banca regnicolară au cădut de la 261 la 244.

Tramvay au cădut de la 530 la 510.

Caile ferate de stat au cădut de la 380 la 362.

Lombard au cădut de la 108 la 99.

Căderea cursurilor nu s'a oprit însĕ nici ací, căci după amiadi.

Creditul austriac căduse deja la 362.

Creditul ungar la 429.

Căile ferate de stat la 351.

Cu mult mai grozav a fost **krachul** la bursa din *Budapesta.* Aici în ceste 10 dile din urmă cursurile au scădut permanent, așa că Sâmbătă a urmat *krachul.*

Acțiunile creditului austriac au cădut de la 399 la 365, perderea la fie-care acțiune 34 fl.

Acțiunile creditului ungar au cădut de la 479 la 441, perderea per acțiune 38 fl.

Căile fer. de stat austro-ung. de la 395 la 356, perd. la acțiune 39 fl.

Calea fer. sudică de la 112 la 98·50, perd. la acțiune 13·50 fl.

Acțiuni de Rimamurány de la 284·75 la 250, perd. la acțiune 34·75 fl.

Banca de escompt de la 310 la 290, perd. la acțiune 20 fl.

Tramvaiu electric de la 326 la 290, perd. la acțiune 36 fl.

Cifrele acestea representă perderi incalculabile, despre ce o palidă icoană ni-am putĕ face dacă luăm în considerare, că la hârtiile de credit și la acțiunile căilor ferate de stat după calculări minimale *perderea se urcă la horenda sumă de treideci și două milioane floreni.*

Tot asemenea derută se raportează și de la bursa din Paris și de la cea din Berlin.

Singur discursul lordului *Salisbury* ar mai putĕ readuce afacerile la cursul lor normal, — dacă acela va fi pacinic.

Cronică.

Timișoara, 11 Novembre n.

Seminariul român din Lipsca. Mercuri în 30 Octobre s'a deschis earăși seminariul pentru semestrul de earnă 1895/96, și adecă cu o prelegere despre călĕtoriile directorului prin Bănat. Dl Profesor Dr. Weigand accentuá caracterul conservativ antic, prin care acest dialect se distingeá față de celelalte, aduceá apoi și esemple, cum s'a desvoltat acest dialect, și mai departe de cât celelalte, și cum a fost influințat cu deosebire de limba germ. și în bogăția cuvintelor sale. În fine vorbiá și despre referințele etnografice, despre înmulțirea diferitelor naționalități, ceea-ce pentru români în genere e nefavorabilă.

Prelegerei interesante i-a urmat o animată convenire, unde cel mei tiner Doctor, Dl Schladebach, deja al 5-lea eșit din seminariul român, a fost după cuviință sêrbătorit. Foarte îmbucurătoare e împregiurarea, că seminariul în semestrul acesta s'a sporit cu 4 români (2 din Transilvania, 1 din Moldova) și cu 2 danezi. Ar fi de dorit, ca în semestrul de vară sĕ fie acest curs și de Bănățeni și de Munteni cercetat.

Iubileul bancei engleze. Baba din strada thread-needle, astfeliu a botezat humorul de stradă din Londra, *banca engleză,* în anul acesta își va serbá iubileul esistinței sale de douĕsute de ani. În anul 1694 au hotărît englezii sĕ întemeieze o astfeliu de bancă națională, și la anul 1695 banca englezăs'a și întemeiat cu un capital de 1,200.000 fundi șterlingiani. Edificiul în care de la 1734 se află banca, deși nu corĕspunde cerințelor estetice, (în frontispiciu nu are nici o fereastă) este atât de tare, în cât în două rênduri a resistat cu glorie asalturilor, furiei tumultului de stradă. Banca engleză dispune adi de un capital de 14.533.000, fondul de reservă e 3,414.600 fundi șterlingiani (1 fund circa 10 fl.). La banca engleză sunt aplicați 1160 oficianți, al căror salariu se urcă la an până la $3^1/_2$ milioane floreni. Numai pensiunile întrec suma de 500,000 floreni. Lucru firesc, că în decurs de 200 de ani baba din thread-needle a fost de multe-ori păcălită. La anul 1803 cassariul *Astlatt* a dilapidat 200,000 floreni, *Funtleroy* 4 milioane, cassariul Smith 10 milioane, și la anul 1872 un necunoscut a păgubit institutul cu 12 milioane de floreni. Banca e păzită de 40 gardisti și 40 păzitori de noapte.

Inimă de ungur. Unui ciangău, colonisat la *Gioroc* (com. Aradului) i-se bolnăvise un baiat în difterie. Medicul a aflat de lipsă sĕ întrebuințeze la bietul băiat injecțiuni de serum. Ciangăul a și mers cu receta la farmacie, ca sĕ procure medicamentele prescrise. Când i s'a spus însĕ prețul medicamentelor, n'a voit sĕ le cumpere sub titlul că sunt prea scumpe. În zadar se nisuiá farmacistul, căci pe miserabilul de ciangău nu-l puteá capacitá.

„Te vei căi dacă nu procuri medicina, 'ți va murí copilul.“ Mai am doi a casă, n'am de ce sĕ mĕ căiesc, rĕspunse ciangăul și nu cumperă medicina. Un adevĕrat maghiar!

Sentința în causa „Elbei“. Tribunalul marin din Rotterdam a adus sentință în causa catastrofei vaporului *„Elbe“*. În urma sentinței vaporul *„Crathie“* este considerat de causatorul catastrofei și este convinct la solvirea tuturor speselor și desdaunărilor pretinse din partea societății de navigațiuni, a cărei proprietate a fost „Elbe“. Vaporul „Crathie“ e pus sub secuestru.

Literatură, artă și știință.

Cestiunea română în Austro-Ungaria și Orientul european

de **G. Ocășan.**

(Continuare din Nrul.)

Urmează rivalitatea dintrĕ dinastiile Obrenovics și Carageorgevics, în urma căreia întrĕ Sêrbia și Muntenegru se întreține o dușmănie latentă.“

„In fine eventuala posesiune a Macedoniei întreține întrĕ Grecia și Bulgaria o dușmăniă carea în mai multe rênduri s'a manifestat.

„Această dificultate provenitoare de la dinastiile balcanice nu va putĕ fi delăturată, de cât atunci când principii acestor state vor fi substituiți prin un triumvirat ales de cătră corpurile legislative, pentru a eserciá pe timp de 5—6 ani puterea pe care constituția o dă șefilor de stat. Va trece mult timp până la aceasta schimbare, și a aștepta această epocă pentru a formă confederațiunea balcanică, înseamnă a amână cestiunea usque ad calendas graecas.“

„O altă dificultate sunt și pedecile puse de fie-care stat cu care celealalte state din Peninsula balcanică nu voiesc sĕ devină solidare.“

„Astfeliu crisa financiară a Greciei poate aduce o intervențiune internațională. Cum poate cine-va pretinde, ca Bulgaria, Sêrbia și România amestecându-se în această afacere sĕ-și compromită interesele lor proprii?“

„De altă parte, Bulgaria se află într'o situațiă politică anormală. Cum s'ar putĕ, ca România, Sêrbia și Grecia sĕ-și espună țĕrile lor declarându-se solidare cu statul anormal al Bulgariei?“

„În Sêrbia vedem cum un rege minoren instigat, ațițat de exregele-tată calcă constituțiunea țĕrii. Dacă din aceasta causă se naște un resbel civil, de sigur că celealalte trei state nu se vor compromite așa de tare, a se declará solidare cu acest stat anarchic și de a întreveni în interesele lor?“

„Se poate vedĕ, că aceste dificultăți sunt foarte grele cu toate că s'ar putĕ consideră de trecĕtoare; dar' sunt încă altele și mai grave și încă permanente.“

„Eată-le și pe acestea . . , .

Armata fie-căruia dintr'aceste state e afirmațiunea cea mai vie a vieței lor naționale. Aceste națiuni cu nici un preț nu ar putĕ suferí, ca armele lor sĕ depindă de un guvern strĕin, ci numai de al lor propriu.

Astfeliu din punctul acesta e absolut imposibil de a formă în peninsula balcanică o confederațiune ca cea din Helveția ori Germania. În imperiul acesta hegemonia militară din Prusia e posibilă, pentru-că statele ce o compun sunt de aceeași naționalitate, sunt toți germani, pre când în peninsula balcanică se află diferite naționalități. Eată o dificultate neînvinsă și permanentă.“

„În urmă nici unul din statele balcanice și nici când nu ar voí — și drept au — în schimb pentru un profit de o auctoritate oarecare, de a renunță la frumosul atribut de: Stat independent și autonom. El va voí sĕ aibă totdeauna agenții sĕi diplomatici, sĕ lege alianțe, sĕ facă tractate de comerciu cu o țeară oarecare, în fine voiește sĕ se folosiască de prerogativele sale după propria sa voință și conform intereselor sale.

Aceasta dificultate e tot așa de neînvinsă ca și cea precedentă, și face cu totul imposibilă legarea confederațiunei balcanice, în sensul ce se dă de comun cuvêntului confederațiune.

Regimul federal fiind de tot imposibil — cel puțin pentru timpurile noastre — nici în mare nici în mic, ba ce e mai mult, nici cu privire la Peninsula balcanică nici cu privire la reducerea etnică care este Macedonia, cadrul conferinței noastre ne constringe a ne întoarce la primul și principalul object ce ni-am propus a'l tractá, adecă la românii din Transilvania și Ungaria, la relațiunile lor istorice și contemporane cu maghiarii.

(Va urmă.)

Bursa de Budapesta din 8 Novembre 1895.

Datoria de stat:

Renta de aur ung. 100, 500, 1000 . (sc. de d.)	5%	123.50
„ „ „ „ 10.000 . . . . „	4%	—.—
„ „ coroane ung. . . . . . „	4%	99.50
Obl. căilor fer. orient. 1876 . . . „	5%	126.75
„ „ „ de stat, 1889, aur. „	4½	129.—
„ „ „ „ „ „ arg. „	4½	101.75
Obl. cu premii ung., din 1870, 100 fl. buc. . . .		140.50
„ „ „ „ „ „ 50 „ „		140.—
Obl. de desdaun. regal., am., ung. . (sc. de d.)	4½%	100.75
„ „ „ „ croate . . . „	4½%	102.50
Bonuri rur. ung. . . . . „	4%	96.25
„ „ croate . . . . „	4%	97.—
Obl. regul. Tisei (Seghedin)	4%	143.75
„ hipot. croate, 100	5%	—.—
Asemnatele cas. de stat. 6 luni 100		—.—
Datoria de stat. com., hărtiă, Mai-Oct. . . .	4²/₁₀	98.75
„ „ „ „ „ Febr.-Aug. .	4²/₁₀%	98.75
„ „ „ „ arg. Jan.-Jul. . . .	4²/₁₀%	98.50
„ „ „ „ „ Apr.-Nov. . . .	4²/₁₀%	98.50
Renta de aur austr. (sc. de d)	4%	122.50
„ în coroane		98.50
Datoria de stat austr. 1854. 250 fl.	4%	149.—
„ „ „ „ 1860. 500 „	5%	147.50
„ „ „ „ 1860. 100 „	5%	158.25
„ „ „ „ 1864. 100 „		198.—
„ „ „ „ 1864. 50 „		198.—
Obl. oraş. Budapesta 1890	4½%	100.15

Sorţuri private.

Imprumutul oraş. Viena din 1874, 100	174.50
Sorţuri din Buda 40	60.—
„ „ „ (st. austr.) 40	61.—
Sorturi reun. „Jó-sziv“ 2	3.30
„ „ „ (st. austr.) 5	3.50
„ crucea roşie 5	12.—
„ „ „ (st. austr.)	12.50
Obligaţiunile basilicei 5	9.75
„ „ (st. austr.)	10.25
„ crucea roşie italian. 25 lire . . .	12.75
„ „ „ „ (st. austr.) . .	13.—
Instit. de cred. austr. 100	198.—
Crucea roşie austr. 10	19.—
Sorţi Pálffy 40	59.20

Bance.

Banca anglo-austriacă 120	170.—
„ pe acţii Budapestană 100	129.50
„ „ „ a capitalei I emis. 100	98.—
„Hermes“ intreprind. de bani 200	—.—
Banca de credit fiumană 80	126.50
„ „ „ gen. ung. 200	—.—
„ „ „ „ „ din 15 Iuliu	435.75
„ „ „ pe acţii Budast. 50	55.—
„ „ „ austriacă 160	—.—
„ „ „ „ din 4 Iuliu	351.50
„ industrială I ung. 150	197.—
„ „ şi comerc. ung. 100	—.—
„ „ „ „ „ din 15 Iuliu . .	112.50
„ croat-slavon. 100	—.—
„ de credit ung. 200	116.—
„ „ „ „ vechia 100	—.—
„ „ „ „ II emis. 15 Iuliu	241.25
„ comercială ung. pestană 500	1132.—
„ com. şi industr. bpestană 100	—.—
„ de credit fonciar centrală 500	590.—
„ croată de escompt 200	—.—
„ de escompt şi zarafiă ung. 400 K.	—.—
„ „ „ „ „ 15 Iuliu	259.—
„ austro-ungară 600	1000.—
„ „Unio“ 200	—.—

Monede.

Galbenul ces. şi reg. tesc.	5.95
„ „ „ „ verig.	5.93
„ austr.-ung. de 8 fl.	9.92
„ de 20 franci	9.93
20 marce	12.25
Lira de aur turcească	—.—
Argintul austr. şi ung.	—.—
100 marce germ. în papir	61.25
„ „ „ de bancă pr. 31 Iuliu . . .	—.—

Scrisuri fonciare.

„Albina“, inst. de econ 5%		100.76
Banca civ. de credit Arad 5% 40 ani		101.—
„ „ „ „ „ 5%		101.—
„ „ „ „ „ 5½%		100.50
„ de credit ardeleană 5%		101.—
„ „ „ „ 4½% 40 ani		99.—
„ „ „ „ 4½% 50 ani		98.50
„ credit fonc. din Sibiiu 5%		102.25
„ „ „ „ „ 5½%		—.—
„ „ „ „ „ 6%		—.—
„ „ „ „ „ 4½% em. VI. . .		100.50
„ gen. din Sibiiu 110 5% 31.3 ani		—.—
„ „ „ „ 106 5% 40 ani		—.—
„ „ „ „ III emis 5%		102.25
„ „ „ „ IV emis. 4½%		100.50
„ I. de credit din Timişoara 5% . . .		102.—
„ I. „ „ „ „ 4½% . . .		99.50
Imprumut. băncii ung. hipotec. 4%		128.50
Obl. c. fr. bulg.	6%	122.—
„ cu prem. sêrb. 100 fr.	3%	40.—
„ „ „ „ „ „ (stamp. austr.) .	3%	40.75
„ soc. p. reg. Temeş-Bega	5%	140.—

S'a tipărit în tipografia Heinrich Uhrmann în Timişoara.